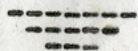

LLKS

165

VYČIO KELIU
/ Iš partizano dienų /

1952 m. išleido Vyčio apygarda

X^XX^XX

- Yra šalių, kur tarp aukštų kalnų aparnus iš -
skleidę sakalai, skrosdami dangaus žydrynę, vadi-
na žmogų kelti skis prie Aukščiausiojo, - nepanie-
kinus Kūrėjo valios ir patiems kilti Jo sūnumis.
Yra šalių, kurių krantus skalaudami beribiai van-
denys vadina žmogų juos nugaltėti, virš jų, ant
audrų valios viešpačiu dainas dainuoti. Yra ša-
lių, kur žmogaus valia iškilus dangoraižiais, ve-
da žmogų pergales viešpačiu giedoti žmogaus va-
liai himnus.

Iš anų šalių mūs šiandien pasiekia Visagalio
sūnaus balsa s:

- Didi šalis Lietuva! Jos žemė didvyriais
sūnus-dukras sugina! Didvyrių žemės sūnus-duk -
rės žengia Vyčio keliu.

O gal gi metų marios, kai vietoj Vyčio, kaip
ir ana dvėselieną pamėgus, virš mūsų valios, bol-
ševikais krunktelėjo:

- Tava valia nukalsiu Visagalio sūnui pan -
čius, ir tu padėsi jais iš pagrindų sugriaut dan-
goraižius, gražinti iš vandenynų, virš audros iš-
kilusią viešpaties dainą, padėsi nulenkt žmogaus
galvą, kad ne sakalų keliais žavėtus, o su manim
pergalės triumfu krunktų!

Lietuvi! Amžiais regėjęs, kad tavo Tėvo-Vieš-
paties tau skirti keliai neišmatuojami, krunkingą
gūdų išgirdęs, kilai Vyčio keliu. Iš tavo amžių
šitas kelias yra atėjęs. Jo nepabūgęs, tik savo
keliu jį regėdamas, tavo valios kraujui ne metus,
daug jų ant miestelių grindinių žydynt žmogaus
laisvės rožėmis, net savo vardo susigėdęs bolše-
vikas krunktelėjo:

- Ir aš jau tik partietis... Niurnberge iš -
mestai vėliavai pakelti...

Tai prieš Viešpaties sūnų, prieš tavo, lietuvi,

valiņ nusilenkimas: judo keliā sava valia pasi--
sirinkēs, sava turi ir irodyti, kad tai kelias ī
kartuves.

Iš amžiu atējēs, tava valia, lietuvi, ir am -
žius Vyčio keliu pereina. Kaip gyvas atējēs, mus
gyvus juo veda, tokiuo tik jī turim mes ir am -
žiams perduoti. Kad tai ir i vyktū, Vyčio apygarda
išeina su VYČIO KELIU leidiniu.

Teras čia vietas tai, kas Vyčio žemės sunui-
dukrai neleido pañiektinti tėvų valios. Ir tai, ko
dėl žmogum gimusį vertė raudonuoti, kai prie jo
krūtinės segė komjaunuolio ženklelį. Teras čia
vietos motulės džiaugsmo ašara. Tenebus užmirš-
tas ir moteriškės skausmas, su pagaliu išlaimi -
nūs sūnų, Berlyno išvaduoti. Tekalba šiam leidiny
sesulė, kuri ir broliui padėjo-lietuviui per bol
ševikmetį žengiant žmogumi.

Leidėjai regi: kiek šio leidinio išplitimas
priklausys nuo jo daugintojų valios, tiek dažnu-
mās nuo visais lietuviais gimusių ryžto-užrašy-
ti tai, kaip lietuvis istengė padėt net bolševi-
kui savęs susigėsti.

Kad ir šiuo leidiniu kaip ir laisvas pasau -
lis lietuvio antibolševikinė valia žavis, dižiuo
jas-galetume žavėtis, didžiūotis, broliais - sesė
mis ī talkat

Leidėjai

Vyturėlis

DŽIAUGSMO DIENA

Nuo skaitlingų priešų gaujų žuvus paskutiniems pašitemiems partizanams, stojo nyki tuštuma. Nebuvo sukuo pasiterti, pasidalyti mintimis, nebuvo kam pasiguosti.

Norėjosi veikti, bet nebuvo kaip, nebuvo kelių. Atsidūriau kaip laivas jūroje, audrai siaučiant, be vairo. Liūdesys ir ebejonėse greuzė širdį, slopino mintis. Dažnai, likęs vienas nakties gludumoje, kartoju žuvusiųjų brolių vardus ir laukiau, laukiau lyg atebuklo...

Man vis rodėsi, kad tokie laisvės kovotojai kaip Simas, Zigmas, Pranas ir kiti negali mirti. Vis tikiėjau, kad nors vėl suves mus keliai, vėl sruvens kalbos, skambės dainos, juokės.

Taip belaukiant, begaivinėti gestais čią vilti, prabėgo metai. Vieną sekundinio popietę sėdėjau sode po obelimi ir eilutė po eilutės baigiau Bītės AD ASTRA.

Romanas patiko savo lietuviškumu, patiko jos herojaus Elzės didvyriškumais. Retai pasitaiko tokių žmonių, kurie, atsižadėję savo asmeninės laimės, pasišvęstą aukštesniems kilnes--

niems tikslams, tautos ir visuomenės labui. Patiko ir atkreipė dėmesį dar ir dėl to, nes šiais sunkiais vergijos laikais ypatingai reikalingi tokie žmonės.

Netoliese siūbavo lieknos smilgos, pažydyję balti dobiliukai. Jų žieduose dūzdė darbščio - sios bitutės. Viena, apsukus ratą apie mane, nusi - leido ant rankos. Pasiukinėjo, pakraipė ūselių ir su žiedų dulkėmis aplipusiomis kojytėmis nu - skrido į avilį.

Pamažų mintys nukrypo prie Bitės. Ją apibū - dinančiuose straisniuose sakoma, jog, išgirdusi Kudirkos pašiepimą, esą reikia prašyti žydų rašy - ti į mūsų laikraščius, atskubėjo į talką, kad sa - vo jėgas, savo proto ir širdies gražiausius žie - dus paaukotų Tėvynei.

Jos iršas pirmam savo kūrinyje "Niekad ne - prepuls tie, kurie žūsta kovodami už šventą tai - sybę. Nors ir jų kraujas aptaškys buidelio kirvi, nors jų galvos džiūs ant saulės, kūnai - stiros ant miesto vartų arba ant pilies sienų, bet jų dvasios gyvens amžinai", labai ir labai tinka mūsų laikams. Kelis kart kartoju tuos žodžius ir vėl prisimenu žuvusius laisvės kovotojus partizanus, vėl kaip gyvi stoja akyse jų artimi ir brangūs veidai.

Minčių giję nutraukia brolis. Iš miško gri - žęs, manęs ieškodamas, šaukė:

- Džiaugsminga diena!.. Džiaugsminga diena!..

Pužolus klausiti, koks reikalas, ką kalba - džiaugdamosis pranešė:

- Sutikau partizanus. Susipažinau. Tuoj bus jie mūsų miške.

Tikrai buvo džiugi žinia. Padėjęs knyga, é - miau ruoštis į susitikimą. Prisipažįstu - jaudinaus, nors daugiau kaip prieš metus tokių susie - tikimų būdavo daug.

Veizduotėj pynėsi kaip susitiksime, ką kalbė - sim, ar bus bent kiek pažįstami ir žuvusius, su

kuriais taip susibičiuliavęs buvau.

Partizentai jau buvo atėję į sutartą vietą. Pa-
sėtiesę palapinę, ant jos sugulę ilsėjosi.

- Balandis, - pirmas mums prisistatė nesukšto
ūgio, linksmų akių partizenas. Ir Kukutis su arto
ju atrodė pažįstami, artimi širdžiai.

Susėdom. Varžytis nebuvo ko. Laisvai kalbėjo-
mės apie viską: apie tautiečių vargus, partizanų
žygdarbius, priešo gaujų siautėjimą. Lyg dūmai
sklaidėsi bolševikų gandai apie nacionalistinių
banditus, buožių sūnelius, niekuo nekaltų senelių,
moterų ir vaikų žudikus. Juos teregėjau lietu-
višiais, kovotojais už gimtosios šalies laisvę, ne-
priklausomybę. Juose mačiau gyvą Simą ir kitus,
zuvusius nuo klastingų gaujų. Jie tęsėtojai anų
pradėtojo žygio - iki pergalės.

Ačiū Aukščiausiąjam iš pirmo susitikimo liko
me bičiuliais, bendros idėjos broliais.

Po kelių, per daug jau greitai prabėgusių va-
landų, kupinas naujų minčių, vilčių, atsisveikinęs
ėjau į namus. Dar kartą atsigrižus, pro palinku -
sio beržo šakas, mėnulio apšviestas, šypsojos man
linksmas brolio Kukučio veidas.

52.06.11

K. V a i d o t a s.

B L A I S V I S

Gailestingosios sesutės pasakojimas

Mūsų ligoninėn ji atgabeno NKVD mašina. Ligo-
ninės vedėjas tuojau buvo pašauktas apžiūrėti-
mui. Čekietai jam pastatė aususimą, ar gali su-
žeištasis išgyti. Gydytojas apžiūrėjęs, patvirtino,
kad gali.

Jei gali, tai paliskame ji jūsų priežiūroj ir
jūsų atskomybei. Jei mirs dėl ligoninės persona-
lo kaltės, bus nunuodytas ar pan., žinokite, kad

įstatymą jų atžvilgiu pritaikinsime visu griežtumu, - pasakė rusas karininkas ir išėjo.

Sužeistasis buvo nugabentas į palatą. Aš, kaip ir visas ligoninės personalas, su dideliu gailėsčiu žiūrėjau į jį. Tai buvo stambus ir vyriškos išvaizdos jaunuolis. Jo veidas buvo labai išbalęs, ir akys žibėjo karščiu. Sužeistas jis buvo į soną.

- Kur tas banditas? - tarė gydytoja Čiuknova, eidama palatun. Tai buvo rusė komunistė, matomai tyčia paskirta dirbti mūsų ligoninėj, nes valdžia šiaip jau ligoninės personalo neturėjo patikimo žmogaus. Vėliau pasirodė, kad sužeistasis buvo pavestas specialiai jos globai.

- Su piktu įdumumu pažvelgė ji į sužeistąjį.

- Ak, tai čia tas prakeiktas lietuvių banditai - tas? Moki rusiskai? - kreipėsi ji į sužeistą partizaną.

- Ne-, atsakė jis.

- Pasakyk jam, - mostelėjo ji man, - kad mes jį išgydysim, jeigu jis viską pasakys.

Aš persakiau tai sužeistajam.

- Pasakykit jai, kad aš visai neprasau išgydyti. Man tai visiškai nereikalinga.

- Žiūrek, koks žveris, - tarė rusė, kai jai išverčiau sužeistą žodžius, - na, nieko, tegu neužsisė spiria, išgydysime jį, jei jis to ir labai nenorės.

Netrukus po to sužeistasis buvo pergabentasi atskirą kambariuką. Jam saugoti iš NKVD pusės buvo pasiūsta pora milicininkų, kurie pasikeldami prie jo budėjo dieną ir naktį. Nežinau, kam ta sargyba buvo reikalinga. Sužeistasis partizanas sunkiai pasikeldavo iš lovos. Apie pabėgimą negalėjo būti nė kalbos. Greičiausią buvo bijoms, kad jis kokiu nors būdu nenusižudytų.

Kai buvo paduotas maistas, partizanas Jonas /tokiu vardu jis pasivadino ligoninėj/ valgyti atsisakė. Taip kelis kartus iš eilės. Tada čekistų buvo pranešta, kad, jei jis ir toliau nevalgys,

tada vėl bus perimtas NKVD žinion. Partizanui Jonui mes tai pasakėm. Po to jis pradėjo po truputį valgyti. Bet viena kartą, matyt, sargyniniui užsižiopsojus, jis nusiplėšė tvarstius ir iš naujo pradrasė žaizdą. Tačiau tai buvo greit pastebėta, ir žaizda iš naujo aptvastyta.

Greit po to ligoninėn prisistatė čekistai karininkai, kurie vedėjui pasisakė atėję aplankyti ligonio.

- Bet, draugai, aš turiu jus išpėti, - pasakė ligoninės vedėjas, - kad tardymas gali ligoniui pakenkti. Tokiu atveju aš negalėsiu atsakyti už jo gyvybę. Pagal savo sveikatos atovį kietsanio tardymo jis neišlaikys.

- Ne, ne, mes visai ne tardymui. Mes tik jį aplankyti.

Per sieną aš girdečiau, koks pasikalbėjimas vyko tarp čekistų ir partizano.

- Kaip tavo vardas, pavardė?

- Aš neturiu nei vardo, nei pavardės.

- Kokiai gaujai priklausai?

- Aš priklausiau savo būriui.

Mes patariam tau būti išmintingesniam. Atmink, kad už šituos žodžius reikės atsiskaityti. Susei - prask ir tiksliai atsakyk. Kokiai gaujai priklausai ir kas buvo tavo vadas?

- Štai pažūrėkite, tenai yra mano vadas.

- Kur? Kas?

- Štai čia. Pažvelkite pro langą.

Aš prisiminiau, kad pro to kambarėlio langą matosi didelis kryžius, spindintis bežnyčios bokšto viršūnėj.

- Na, prakeiktas bandite, - pasigirdo nirštan - tis tardančiojo balsas, - kitaip tu prakalbėsi, kai atsidursi mūsų rankose. Oi, pasigailėsi!...

- Nemanau, kad gailėsiuos.

- Na, o sakyk, - pasigirdo rusiškų keiksmų srovė, - kodėl gyvas pasidavei, jei jau tokį narę vaizduoji? Juk žinai, kad taviškiai gyvi mums i rankas nesiduoda. Tik vienas kitas bailys padaro

taip, kaip tu padarei.

- Čia ir buvo didžiausias apsirikimas, kad aš paskutinią šovinį pamiršau pasilikti sau.

- Noriu tave išgydyti, kaip žmogų, bet jei negysi proto, dvesi, kaip šuo. Niekas tavęs nebegydytų.

- Žinau, kad norit mane išgydyti tam, kad vėl galėtumėt iš lėto nukankinti. Dėkui. Nereikia. O jei ir išgyčiau, jūsų tardymas būtų tik bereikalingas vargas jums patiems.

Tardytojai, nieko nepesė, greitai išsinešdino. Savo tikraji meną ilgoninėj jiems buvo nepatogu. Mes spėjome, kad partizaną NKVD greitu laiku išsigabens, nes vengimas imti maištą ir galimas žaizdų nusidreskymas sudarė pavojų, kad, ilgiau laukdami, jie ne prieš mirtį nebegaus belaisvio pakankinti.

Bet sekančią dieną jam vėl pavyko nusidreskyti žaizdas. Kraujas galutinai perbėgo ir, kai kitą rytą atvažiavo mašina jo paimti, rado ją jau mirusį.

1952 m. žiema.

LIEPOS PIRMOJI

Rytui auštant, vos brėkstant orui, pažadino sargybinis pranešdamas, kad artimiausios kvartalinės kryptimi, ar ant jos, kažkas kalba - sukauja, be to, dar pridūrė: gal piovejai atėję šieno piuti.

Pažadintas iš pirmo gilaus miego, mieguistas begalėjau atsakyti tik tiek: negi sekmadienį kas šieną. Vėl, kaip paprastai tokiais atvejais, persikeliu į sapnų karalystę. Sargybinis, drėvedamas antrą kartą žadinti ir klausti kas daryti, visu budrumu bei akylumu tęsė jam pavestą pareigą: saugojo šešių savo kovos brolių gyvybes.

Saulei užtekėjus, apie 4-5 val., tas pats sargybinis, pavojų skelbiančiu metodu, pažadina visus miegančius brolius ir praneša, kad mūsų kryptimi, plačiu baru atitreška, tyliai be truksmo, tikriausiai ruskiai.

Nespėjus reikiamai išsidėstyti, per tai, kad priešo dešinysis sparnas priartėjo prie mūsų per 15-20m., vengdami traškėjimo, kuris miške beveik neišvengiamas, save išduoti, eglaičių priedangoje pusraciū sugulę, laukiam. Dėka netoli stovyklos einančių susikertančių miško kelių bei žvėrelių takų, suklaidintas priešas, ar jį vedęs judas, pasuka į dešinę. Gulėdami per 8-10m. nuo praėinančio priešų, puikiai matome praėinančius vorėlėmis išsidėdėjusius jo karijus.

Stovyklos puolimas tokiuo ankstyvu laiku ir jo išsidėstymą tvarka įgalina spręsti - išdavimas. Kitu atveju iki mūsų priešas taip anksti negalėtų priartėti, nes stovyklaujamas kvartalas buvo ne kraštinis.

Firmo susitikimo išvengus ir turint omenyje išdavimą, skubotai, bet labai atsargiai traukia - mėsą į priešų užnugarį. Paėjus maždaug 50-70m., ir tiek pat palikus iki arčiausios kvartalinės, išsidėstome. Visi jaučiame - susidūrimą neišvengiamą. Tikslu nustatyti bent apytiksliai padėti pavedu būrio vadui, kuris mišką pažįsta geriau negu savo nemus, nurodau atsargiai slinkti arčiau kvartalinės, tik jokia būdu neišslenkant ant jos, klausyti priešų judėjimo bei kalbėjimo. /Paprastai priešų kariai mėgsta, kad ir išsidėstę tarpusavyje šnekėtis/. Iš augirėtų garų galėtume nustatyti apsupimo žiedo tankumą, nes apsupimas buvo neabejotinas. Tačiau didelio įtempimo pasekoje slenkantysis brolis nepastebėjo, kaip išslinko beveik ant kvartalinės. /Kvartalinė apaugusi/. Tuo momentu, kada pamato išsidėdėjusį priešą, tas paleidžia serijas. Lengvai sužeistas, būrio vadas atitolsta sėkmingai. Beveik tuo pačiu metu nuaidi ir stovykloje paleisti šūviai. Aišku, stovykla

užimta. Atskubėjęs sužeistas broliu patvirtina, kad esam labai stiprių priešų jėgų apsupti. Mėginant prasiveržti pro kitą kvartalinę, tas pats - apšaudė. Belieka viena išsitiis - žūt būtų veržtis iš apsupimo.

Kad ir senas, nuo 1944m. kovotojas, daug visko matęs, tačiau matydamas dideles priešų jėgas ir jo pirmos ugnies sužeistas, dalinai palūžta - nuostoja orientacijai. Kiti, būdami jauni kovotojai, paseka juo, antri tvirtai laikosi.

Permatydamas padėties rimtumą, tėviškų nuosirdumu įrodau visiems, kad padėtis labai bloga ir vien tik verždamiesi laimesime, kitaip - žūsime visi. Deja... Galop nusprendžiu kaip didesnioji brolių pusė pagėdavo: laikytis kvartale. Pasirenkam patogią kautynės poziciją, paslepįame turimus dokumentus ir laukiame.

Tuo laiku, kada mes turėjame, priešas tvarkėsi, išsukė papildomų jėgų, nes mišką kertančiu vieškeliu buvo girdėti mašinų judėjimas, kurių užimas - buksavimas ypatingai groja nervus.

Pilnai pasiruošę didžiausia banga atitreška mūsų kryptimi. Vedamas ant kryptuko per klūmus artėjanti silueta, tiesiog mano kryptimi steningai raudonu lankeliu kepure ir vediniu šunimi šalia gulinėiam broliui patariu leisti šūvi. Pirmiems mums atidarius ugnį, ir priešui atsakius tuo pačiu, prasideda kautynės. Krenta iš mūsų pusės, nepaleidęs šūvio kulkosvaidininkas, iš priešų raudonu lankeliu. Stipri priešų ugnis priverčia trauktis. Iš šuns skalijimo, kuris sekė mūsų pėdomis, supranta ir priešas, kad traukiame ir su laukiniu "ura", "vperiot", kad ir nieko nematydami, tačiau šaudydami be pertraukos, stumia kvartalines kryptimi. Iš įvairių pusių atidaryta priešų ugnis mus išsklaido. Broliai, kurie traukiasi kvartalines link, nė kiek nemanėvruodami, per daug priartėję prie jos, save pastato ant kryžminės ugnies lauko. Atidaryta nuo kvartalinių priešų ugnis mirtinai sužeidžia du brolius.

Trečias, lengvai sužeistas, pasiduoda priešui gyvas, kuris vėliau tampa judu, o ketvirtas, paleidęs priešui seriją, tiesiog per kvartalinę, ir nekliudomas atsipalaiduoja.

Kadangi buvo tiksliai išduota, turimomis sukomis nepasitankino ir mudviejų su Vienužiu neatleido. Įvairiai manevruodami, prisinamė išvados, kad būtina reikia veržtis per kvartalinę. Mėginant vieną kartą - nepasisėka, per daug stipri priešų ugnis, antrą - tas pats, trečią kartą mėginant veržtis, pagenda mano automatas; spaudžiu vieną kartą - klept, antrą - klept, trečią vis - tas pats klept. Nors pirmųjų taiklių serijų priešas praretintas, bet vis tiek priversti taškis. Atitraukus patikrinu ginklą. Matau - neskelimas. Blogi šoviniai. Tik pakeitus apkabą, kuri buvo paskutinė, išgirstam, kad aplink treska tik treska. Skubiai per liniją. Artėjant prie linijos, staiga iš dešiniojo šono priešas - užėjęs užuolanka. Taiklis ir stipri ugnimi nukerta brolių Vienužį. Man staiga nutolus linijos kryptimi, priešas nustoja šaudęs: į kritusį meta dvi granatas ir apipila kulkų lietumi. Šaudymo truksmu pasinaudodamas, skubiai slenku prie netoli esančios kvartalinės. Priartėjęs eglaičių priedangoje visai arti jos, čia pat gulintį priešą nukertu ir, pavadžiojęs automata, tolstu... Dieve, negi nesužeistas! Apžiūriu rūbus, spaudau kuną. Netikiu. Tikrai ne. Tik kairysis girdėjimo organas spėngia - nieko negirdžiu, tačiau žaizdos nėra. Negi dar bus lemta susikibti... Kovot... Įvairiausių minčių apimtas, bet matydamas, kad čia ne vieta, traukiuos į kitus kvartalus. Svarbiausia, kad priešas neužstotų kvartalinės. Prišlinkus reikiama kvartalinę ir atsiradus trečiajame kvartale, įtempimas atalūgsta. Išėpos marių dienų išvargintas ir didžiausio troškulio kankinamas, nerūpestingai pradėdu uogauti. Uogomis pasi - stiprinęs ir atgavęs jėgas, einu į miško pakraštį, nes saulė jau slepiasi už miško. Pakraštyje matau, kad miškas dar apsautas ir priešų kariai ne-

sitraukia iš savo postų. Šėlinu į mišką.

Vieną kart išgirstu didžiausią truksmą mano už
imtame kvartale. Po kelių minučių išgirstu ati -
treskent. Perbėga mintis - baigta. Miškas retas,
eiskiai nėra kur slėptis. Vieną šuoliu atsirandu
prie netoli esančių žagarų ir po jais. Metau: tie-
sliai komanduojuamas "levo priniat" ateina eugalo-
tas ruskis. Seku ir nė akimirkos nenuleidžiu nuo
pistoletų kryptuko. Staiga beprasainantis burlio -
kas atšoka ir tiesia ginklą į mane. Tuo momentu
nuaidi mano paleistas šūvis ir burliokas, griebda
masis už krūtinės, krenta. Kada visi išsidėstę vil-
nia prieš kariat buvo praėję ar lygiai su manim,
vieną stirmos šuoliu atsirandu sienos užpakalyje.

Priartėjusi tamsi ir paslaptinga naktis sutei-
kė galimybę dirbti ir kovot.

Slykštus judo išdavystės deka teko ⁱ amžina
atsiaveikinti su penkiais kovos broliais. Tačiau
iš priešų gautomis žiniomis jis turėjo - šešis
užmuštus ir aštuonis sunkiai sužeistus.

1952 m. vasara

Iš B. Bites atsiminimų

GYVYBĖ MIRTIES ŠEŠELY

1949 m. lapkričio mėn. iš 28 - 29 savo gyvenė-
me bergyvenau gūžiausią naktį: mus išdavė - tarp
mūsų gyvenęs šnipas ir jo bendrininkė suvalkutė.

Į sutartą vietą atėjus, po trisdešimt minučių
į kambarį įėjo sargybinis Rickus. Man subarus, ko-
dėl pasišalinęs nuo sargybos, niūriai pasiūškino,
kad sargybą eina Vytukas. Pakilus eiti į sargybą,
pašoko mane pavaduoti brolis Lokys. Tik, vos pravė-
rus jam duris, tarp jų nuo priešų kulų krito ne-
gyvas.

Supratęs, kas mūsų laukia, šokau per brolio Lo-
kio lavoną. Priešui sutikus serijomis, sukli pav. Už
automato griebęs, pajutau, kad nevalkėu rankos. So-
kus pro rusus bėgti, mane pasekė brolis Lapelis.

Cia pat jis užmigo amžių miegu.

Grįžęs į savo būstinę, papasakojo sau šeimnininkei apie naują ištikusią likimą. Šeimnininkė smano akyse, iškilo dūvyriū: nenorėdama ir klausyti apie tai, kad reikia kur kitur prieglobsties ieškoti, aprišus žaizdą, liepė eiti į slėptuvę.

Nuo kraujo nubėgimo slėptuvėje nualpau. Išbudi nuo ruskių trakšmas. Jam nutilus, prie angos prieju si šeimnininkė, prašė:

- Uosel, tavęs nebėrę rickus paimtas gyvas. Jis išdavė slėptuvę. Rusai reikalauja pasiduoti. Žada dokumentus. Jei ne, - degs sodybą...

- Kiela, gers ponit, - atsakiau, - tepasidžiaugs mano kaulais? Jeigu mano brolių lavonus ant grūdinio spardo, tepaspardys ir mano...

Rusai laukė sausros. Minutė po minutės, valanda po valandos, grodamas nervais, lėtsi bėga laikas...

- Dieve, tebūnie tavo valia, - protas ramiai sako. Nerami tik širdis. Ji murimt negali... Cia pat išdavikas! Jis išdavė tą, kuri labiau už motiną jį mylėjo...

Pereizegnojau. Pasimeldęs bandau lišti laukan. Rūpi pažiūrėti, kas ten daros.

Aplink guli ruskiai... prieš juos vienas automatas ir granata. Prisiėkęs gyvas ginklo neleist iš rankų, pašileidžiu per ruskius.

Ruskiai puola paimt gyvą... mano automatas šaunus, - jie tuoj juos suguldo. Pilasi švinas, - į mane ir į ruskius.

Kirtęs švinas kūną, partizaną perbloškė ant žemės. Jo dvasia jį kelia veržtis pirmyn. Kaip tigras verždamasis, guldeu priešą...

Porą kilometrų atšaudant, pasiekiu mišką. Širdis atsigauna. Skubau pas brolius.

Po dviejų dienų ir iš jų slėptuvės tenka bėgti. Sužeista kūną krečia ša ltiš, dvasią puola rickus...

Vyteliui pastebėjus rusus, jie jį puolę prišmaugė ir, atidavę priešui, patsai iėjo į vidų. Prasidėjus šaudymui, numetę šautuvą, atsigalė ant lovos. Jis - išdavikas!

Likus be pastogės, persėlus, negalint žaizdu tinkamai apsiiršti, gavosi kraujo užkrėtimas. Kad ir mirties patalė atsigulęs ramus : net mano la- vonu nepasidžiaugs rusai...

52.06.19

Iš Uosio atsiminimų.

LIGONINĖJE

Burliams sutrukdžius atvežti daktarą, kaimynai partizanai sužeistą gabena į savo kraštą. Kelio- nė ilga ir varginanti, bet laimingai pasiekiamas kaimas, kuriame yra slėptuvė. Vargais negalais su- žeistą patalpina slėptuvėje.

Trečią dieną broliai atveža felčerį, kuris pa- tvirtina, jog greit nemirsiu - per daug dar sti- prus organizmas, bet be operacijos ir išgyti vil- ties nėra.

Kol broliai tarėsi, kas čia daryti, sesės Motu- tė ir Drasutė išžvalgo padėtį ir pataria vežti ligoninėlę.

Siaučiant nakties pūgai, Motutės su Drasute globoje broliai išleidžia į ligoninę.

Auštant jau ir ligoninėje. Užregistruoja var- dą, pavardę, motinos vardą ir kilimo vietą. Kadan- gi kelionėje buvau atgavęs samonę, tai į visus tšos klausimus atsakau pats. Užsirašau iš tokio kaimo, iš kurio daug yra išėjusių sribais.

Vos paguldžius palatoje, į ją tuojau atslenka areštuotuosius saugojęs sribas ir teiraujasi a- ple mane. Ką aš jam atsakiau, vėliau neprisimenu, bet matomai, kad jam kilo koks ita rimas, kad pra- dėda pas mane dažniau lankytis. Laimai jis grei- tai dingsta iš ligoninės. Mat, bedemonstruodamas mo- terų palatoje išsauna, lengvai sužeistadams vie- ną. tarybinę ligonę, už ką nubaudžiamas penkion pa- rom daboklės, ir po to saugoti areštuotąją nebe- grižta.

Po kelių dienų, padarius operaciją, maniau jau baigti šios žemės kelionę. Kai atgaudavau sąmonę, lyg per rūkus matydavau, kaip Motutė gesindavo žvakę. Tik begalinio Motutės rūpesčio dėka, kuri nei dieną nei naktį nesitraukė nuo kovojančio ir mirtimi, stiprus organizmas nugalėjo mirties pavojų. Po krizės galutinai paaiskėjo, kad ši karta bus lemta išgyti, jei neistiks kas nors dar blogesnio.

O įvykti kas nors dar blogesnio nei mirtis galėjo kiekvienu momentu: per daug jau ligoninės personalo žinojo, kas palatoje gali.

Kai po ligos krizės užkalbino dvi seserys - mokinės, viena apie mane smulkiai papasakodamos, aš net skis pastačiau. Iš pradžių galvojau, kad aš pats būsiu priklausojęs karsčiuodamas, bet ne. Kuri laika slaugiusi Mėta, norėdama, kad geriau jos slaugomąjį prižiūrėtų, paslapti atidengė visai iš sanitarijų, o pastaroji visą istoriją išplatino kaip reikiant. Butų jau nieko dar, bet sanitarė turi simpatija milicininką, tai ne taip ir jauku.

Nors pradžioje buvo neįjauku, kad daug ligoninės personalo žino tikrą tiesą, bet vėliau žinojimas išėjo į naudą, atsiradus reikalui perkelti į kitas palatas, ieškant vaistų.

Negana, kad žino didelė dalis ligoninės personalo. Vieną dieną nuvezus prie Rentgeno kabineto persvietimui, šalia ratukų ant suoliuko sėdin tieji partizanų sužeisti skribai kalbasi:

- Šitas gali būti ir iš miško...

- Lyg jų teigimui patvirtinti, sanitarė pribėgusi prie sesutės, prašo:

- Sesele, šitas ligonis iš miško. Jis sipnas. Reikalingas greitai persviesti...

Tarpusavyje nuo metu kalbėjosi skribai gal ir negirdėjo, bet čia pat stovis MVD-isto uniformas, girdžiu kalba lietuviškai. Baigta - dingtelėjo mintis. Pažiūrės į kurią palatą tik nugebėna ir to užteks. Bet ar tas MVD-tas nebuvo juo.

ar greičiausiai tą pasakymą palaikė nerimtu, bet mažes nepajudino visai.

Po kurio laiko nuo Smilgių atveža keturis sužeistus partizanus. Atveztuosius lydėjusieji strībai numetė koridoriuje prie mano palatos durų. Atlydėjusiai sunkiai sužeistus partizanus kolioja bauriausiais žodžiais, sparco kojomis. Seserys užstoja:

- Draugai, juk ir jie žmonės!

Netyli ir sužeistieji. Da pajėgia kalbėti kartasi:

- Gydykit, gydykit, žalčiai! Jei pavyks pabėgti, tai kaip musę mušimę lyg šunis ir vėl. Pašnekesys tęsiasi iki sužeistieji netenka sąmonės.

Vėliau strībai pašaipiai kalbėjo, jėg tokiam ne vieta ligoninėje ir jie išvežti į kalėjimo ligoninę... už miesto. Matomai tarybininkai atsisakė begydyti tuos partizanus, permatę, kad ir išgydę neturės nei maziiausios naudos.

Aplanko visai nepažįstamas brolis. Sekanti apsilankymą pristato metrikus - vis šioks toks dokumentas. Po apendicito operacijos nepažįstamasis brolis apleidžia ligoninę, pažadėdamas vėl apsilankyti.

Perkelia į didžiulę palatą, kurioje guli septyniolika strībų, vienas tarybinis pilietis ir sunkiai sužeistas arėstuctas mokytojas. Ir ko strībukai neprikalba. Save laikydami teisiais, stebisi laikais, kai brolis broli šaudo. Ir kaip jiems nestebėti, kai ir jų pilna ligoninėje. Mokytojas retai atgauna sąmonę. Kiekvieną naktį jis klejoja. Bet sunku ir suprasti, ar jis klejoja, ar drąsiai tiesą sako apie baisingas tautos kančias ir atei nančią laisvę. Jam kalbant, ir strībai nutyla. Dū - sduja ir jie. Gal gailis pasirinkto kelio?

Į tą pačią palatą atgabena dar pora strībų. Iš jų vienas smilgietis, kuriam viena ranka nu - traukta visai, o antroji sutriuškinta iki alkūnės. Jis giriasi:

- Banditai norėjo gyvą paimti, bet aš pusan - tros valandos koviaus,, kol prisistatė garnizonas.

Stribai džiaugias:

- Matai, ką gali tarybinis žmogus...

- Tik mes - tarybiniai žmonės ir galime tikėti tokioms kalboms, - laikis ir sesuo, dalinusi palatoje vaistus.

Antrasis nekantrus. Patys susizeidęs granata, visą laiką unksčia, kad neišgys. Daktaras ramina:

- Vyruk, jei nemokėjai naudotis granata, tai reikėjo nešioti bulvę ir šiandien būtum sveikas, zinoma, jei nenorėjai pasizymėti...

Toje pacioje palatoje sulaukiu ir karo pabaigos. Vakare mieste pasigirsta šūviai, kurie dažniau, greit trata visame mieste. Prie areštuotų būdęs stribas, bėgęs pas draugus į palatę, uždai nuoja:

- Baigta, draugai! Aš ir galvoju, kad banditai puls miestą. Skambinau centrinėn. Tyli ir ta. Žino ma, puolant pirmuosiu nutreukiami rūsiai...

165 Šūviai pilasi ir prie ligoninės. Dunda priešlektuvinės artilerijos salvės. Meno palatoje didžiausias sujudimas: bėgtų stribukai į lauką, bet čia pat šaudė. Teigi vieni bando slėptis pale viuose, o kiti drėba lovose

Tik rytą pasiškėja: būta visai bereikalingos baimės, - karo pabaigos proga šauniai pasaliutuota ir viskas.

Už tai šiandien stribų nuotaika puiki. Atsiveranda palatoje girtas ir areštuotųjų prižiūrėtojas. Jis sveikina draugus su pergale, kiekvieną išbuciuodamas. Nejaugi bučiuos ir mane? Bet ne. Prieš mane išbuciaavęs draugą, užnunda ant jo lovos, o pažadintas išsinesdina iš palatos.

Bet ne visiems ir jiems laiminga diena. Į palatę suvirsta grupė barzdotų visintiskių ir lovą guldo tylinai valtojančią draugą. Aną guldydami, rinktiniais ruožais kalbos žodžiais kalba apie banditus, kurie taip sunkiai suzeidę jų draugą. Tikrai ir sunkiai suzeistas tas jų draugas. Kulka, pataikiusi uodegon, išėjo kakle. Bet ar stebuklė ir taip suzeisti. Tik vėliau suzeistojo žmo

na papasakoja:

- Džiaugdamiesi karo pabaiga, sribai taip nu silskė, kad, šėduydami iš automatų, ir į klojimo duris nebepataikė. Tuomet mano vyras, pasvirduku-liavęs apie penkiasdešimt žiaugnių į priekį, atstatė užpa' alį, liepdamas šauti. Ši kartą pirmas šovęs pataikė.

Linksmesnė ir man diena. Motutė atneša iš bro lių gautą laišką. Jie džiaugiasi karo baigimo proga supliekę sribus. Besiruošiant laišką skai tyti, vienas iš sribų užkalbina motutę:

- Ponia, ar tamstos vyras tik nebus banditas? Ligoniai ir to gana. Jaučiu, kad raudonuoju. Dirbtinai užsikosu, kad net prie šono pakabintame bu telyje vanduo su pūliais burbulais kyla, -parau-dau, neva, nuo kosulio.

Motutės būpėčiu greit po to perkeliamas į ka rininkų palatą. Čia gulėti ramiau. Bet greit prie sistato ir areštuotuosius saugęs milicininkas, kuris, sėdėdamas ant mano lovos, veda flirtą su gretimai gulindžio ligonio seserim. Bet motutės paprašytas daktaras greitai tą ligonį perkelia į kitą palatą.

Vienas negulėsi. Pas mane atkelia sribą-tai-kinį. Ankėčiau užmušęs žmogų, užėjus antru kartu bolševikams, stoji sribu. Dar silpnas, bet sveiks ta ir jis. Paliekam vieni du. Sribas siekia ant spintutės bonkos suvandeniu, bet nepasiekia. Padė ti jam ir man jėgų trūksta. Tegaliu patarti, kad ant jo krūtinės yra pūslė su ledais. Godžiai geria su visomis pūlvenomis. To užtenka, kad po ope racijos viduriuose daugiau sribų nemindžiot žė mės.

Tą atidavus barzdotiems draugams persigabent į namus, atkelia į mano palatą sribų leitenantą. Susibičiuliuojam. Jis pasiūlo man cukraus, aš jam pieno. Netyčia prasitaria, kad jo rajone tris die nas turi eiti miško valymas. Tikrai, tuojau po to jis ir apleidžia ligoninę.

Kad jau karininkų palata, tai šį kartą pagul-

do areštuota "starsij leitenant". Šis kalba sunkiai, bet užprotestuoti už areštavimą pajėgia. O tuo tarpu koridorių gulintie milicininkas išversta ant kaktos akimi koliojas:

- Tą prakeiktą sunį, vagi, pagulde į palatą, o mane paliko koridorių! Nepavyko užmušti, tai ne bebūtų ėjęs plėsti žmonių! Ot tau tarybinė lygybė!...

Milicininkui keiktis tikrai buvo už ką. Du rusų armijos leitenantai, persirengę civiliai, užpuolė plėsti miesto gyventoją. Anas, gavęs progą, paskambina į miliciją. Kai atvyko milicija, tai vienas iš leitenantų taip smogė milicininkui pištoletu į galvą, kad tam ir akis ant kaktos išsko. Visgi antrasis milicininkas ir leitenantui į pilvą paleido pusės ragelio seriją. Antrasis leitenantas pabėgo sveikas.

Greit su tuo leitenantu manė išskyrė. Sanitaras, padedamas milicininko, užgabena į antrą aukštą. Milicininkui apsigulestaujant, kad sė taip sudžiuvęs ir lengvas, gavoju: lengvas tai lengvas, bet vistiek ant tavęs joju.

Viršuje tuojau prisistato Linkuvos vykdomojo komiteto pirmininkas. Po kelių pašnekėsių apie sodus ir įvairias obelių atmainas, anas ir sako:

- Tai kodėl draugas nesimokinai kokio amato, būtum vis lengviau pragyvenęs, kaip bernaudamas pas buožes. Tik tada supratau, kad ir nekalčiausia kalba galima išsiduoti.

Vienos palatų vizitacijos metu smulkiai surašoma ligonių ligos istorija. Nejaugi ir man reikės pasakoti visai palatai girdint? Kaip pažūrėš tie, kuriems sergu pleuritą. Pričina ir mano silė. Priėjęs prie manęs vizituoja daktaras, sypsodama sis pro Gselius, tepasireirauja, kaip laikausi... ir ligos istorija užrašyta.

Visgi ramybė ir čia neilgam. Atvažiuoju sesė Džasutė papasakoja, kad sribai jau kalba, jog sė susisitas gydaus ir, galimas dalykas, ligoninėje.

O kiek tų ligoninių reikia patikrinti? Sekandią dieną prašau patikrinti išvažiavimo galimybes.

Paskutinį kartą perrisant, viena iš seserų užklausa:

- Tai kodėl P.... apleidai ligoninę, juk dar ne pasveikai? Kur važiuosi?

- Tai jau gal ir P.... ar V....., atsakiau.

- Tai vel važiuoji banditų krastan, kad persautų, - gąsdinas sesuo. Mat, kita sesuo buvo padavusi pareiškimą ir komjaunimą, tai ir mane palaikė stribu. Nieko stebėtino, bet kad pašnekėj gir di ir vykdomojo komiteto pirmininkas, kuris žino, kad sergu pleuritu, o čia kalba apie persovimą...

Visgi ir kieme esanti vežimė Motutė su Drasute išgabena niekieno netrukdomos. Giroje visi laisvai atsikvėpiu, o po poros valandų kelio, po šimto dienų grįžusi, bučiavo išsilgę broliai.

1950 m. vasara

Iš Vaivykio atsiminimų

_____:::_____

PARODĖ KELIA

1949 m. vasarį, prieš pat Užgavėnės, užvažiavo partizanas. Nespėjus nei kaip reik susilti, girdi me, broliai šaukia:

- Vyrai, žiūrėkit, kas ten eina?

Žiūrin, - su palapinėm. Partizanui nėrus po lova, su jo vežiku išsinau prie arklių. Priėję skrebai iškratė ir klausia, ar gryčioj svetimų nėra. Atsakius, kad ten tik du jaunesni mano broliai, skrebai ir mus išiverė ir troba. Betikrinant mūsų dokumentus, vienas iš jų pradėjo po miegamą švajatytis su degtukais. Kai iš ten išnerdamas sušuko "bandit", "bled", partizanui paleidus seriją, su švachiu šovėm pro duris. Paleidę kelias serijas ir partizano pusę, išsivijo mus.

Buvau apsisvęs kaliošais. Pamatęs, kad basam geriau bėgti, kaliošus numetęs, per aniega pasileisau

dau į mišką. Skrebai pašvietę raketom, pašaudė ir grįžo į vidų. Tris kilometrus bėgęs, mišką pasiskiau laimingai. Jame pas pažįstamą ir apsinakvojau.

Per nakt ant lovos prasivarčius, ryte gavau vyžus. Po pusryčių, jom pasiavęs, išėjau į kaimą.

Susitikęs su iš mokyklos grįžtančiu broliu, sužinojau, kad ir jis buvo iš namų išbėgęs. Kas darosi namuose, nieko nežinojo ir jis. Uždraudęs kam nors prasitarbi apie nakties įvyki, paprasčiau ryt užėti su žiniomis.

Ir rytojaus dieną sužinojau tik tiek, kad striba sumušė negalinti bėgti broli. Seimininkui patarus mėgint prisistatyti milicijai, grįžau į savo slėptuvę.

Po trijų dienų grįžau ir į namus. Sienos, lubos sušaudytos. Sumuštas brolis pasakoja, kad partizanui surikus "vyrai, ugnis" ir palidus kelias serijas, skrebai puolė vytis išbėgusių. Kai grįžo, po namus, po sodą šoko ieškoti bunkerio. Prisistačius K. garnizonui, pradėjo kraustyti stalčius, spintas ir ka radę, kreutis į kišenius. Išėdami pasiėmė nuo stalo dokumentus ir išėkė rytojaus dieną prisistatyti man pas jų načalninkus.

Ir broliams patarus, pasiėmęs tarbytę maisto, pas juos ir patraukiau. Radau daug ruskių. Jiems išvažiavus, prieina skrebukas ir klausia pavardės. Pasisakius, vienas kumštimi pradėjo muštiperveidą, o kitas puolė su durtuvu badyti šoną. Sukruvinę, liepė sėstis.

Po kelių minučių įėjo jų načalninkas Varnas. Šitam pasisakius pavardę, kaip žvėrys puolė muštiti. Pamušęs išėjo. Po keliolikos minučių grįšęs, išėkė eiti į jo kambarį.

Prasidėjo tardymas.

- Koks banditas buvo? - šiuurščiai užriko.

- Nezinau, kas toks buvo, gal kuris iš jų ka reivių alapstės, - aiškinu.

Su antru klausimu "bled", nežinai" ant mano galvos krito nugertuvo smūgiai. Pamušęs - pasi -

traukė prie lango ir žiūri pro jį. Atgavęs kvapą, atsigrįžo ir vėl klausia:

- Koks banditas buvo? Kiek jų pežisti?

Kai jam atsakau, kad jokių banditų nepasitau, jis pradeda juos vardinti slaptavardžiais. Nė vie no iš išvardintų nepažinus, įpyko, surikęs "tarp banditų gyvenį ir jų nepažisti", mušimą pradėjo iš pradžių.

Penkis kartus patardęs, batų užkulniais padau žes kojų pirštus, patelefonoavo į Panevėžį ir isa kė nešdintis iš jo kambario. Prieš išeinant per- epėjo:

- Apsisvarstyk gerai! Teisybė, arba penkioli- ka metų kalėjimo.

Sulaukus vakaro, skrebai liepė gult po suolu. Ten susirangius, jie pradėjo šokt, rékt, akaut. Vie na mintis: ir kam pas juos ejaul.

Po pietų, atvažiavęs iš Panevėžio ruskis, pava keriais išsiskaukė tardyti. Pamatęs ruskis per- daug jau apdorota, tuoj klausia:

- Tai kas tave taip sumušė?

- O gi va šitas, - pirštu durdamas rodo Varną.

Kad gi pradės tarp savęs rietis, bartis, bet kai rusiškai i nemoku, tai ir nesuprantu, kuris kurį nori apkaltinti. Kai Varną išvarė, pasiskaukęs vieną skrebuką, pradėjo surašinėti mūsų šeimos narius, kiek turiu visus gimines.

Po to ir jis klausia:

- Kas buvo tą naktį? Kokius partizanus pašis ti?...

Kai atsakau kaip Varnui, kaip Varnas ir muša. Pemušęs nuo sienos nukabino šautuvą ir, ji atide duodamas, sako:

- Imk ir eik į mišką! Vistiek mes jus išsau- dysim!...

Atsakius, kad nei šautuvo imsiu, nei į mišką eisiu, tardymas prasidėjo iš naujo. Po trijų dien ų ir vėl abu su Varnu susiejo. Kažką tarp savęs pasitarę, pasiskaukė mane ir gražiai kalbina:

- Duosim pinigų, išgert - kiek tik norėsi, tik

pasakyk, kur banditai, kur jie slepia...

Pažvelgę į mano suplyšusius kailinius, į sunykusį veidą, pasigauklėjo: pagraudinę, kad vėgėdas būdamas galiu būti banditu, pažadėję, jei būsiu jų žmogus, duos tiek pinigų, kad ir drabužius naujus galėsiu įkeitaisyti, siūlo sakyti visą teisybę.

Kai prisipažįstu, kad banditu nesigailiu, kai pasižadau, juos pamatęs, tuoj pranešti, priėjęs Varnas dar kartą persitikrina:

- Tikrai praneši?

"Tikrai pranešiu, - atsakiau, Varnas pralinkamėjęs duoda patarimą:

- Kai tik juos pamatysi, tuoj ant arklio ir lek pės mane.

- Kai tik juos pamatysiu, tuoj ant arklio ir lekiu pas jus! - pakartoju.

Tai išgirdęs Varnas, duoda savo buto adresą ir paleidžia, tik dokumentų neatiduoda. Be to, dar įsako, kad niekam nesakyčiau, apie ką tardė, ką pasižadėjau vykdyti. Po viso to net neatsigrižda - mas pasileidau namų link.

Sutikę pažįstamai žaimo vyrainustebo, - tiek bu mušto negali atpažinti. Viska papasekojus, šluostotės ašaras ir siūlo bent užvalgyti. Valgis man nerūpi. Rūpi tik tiek, kad suspėčiau bent atsiveikinti su broliais. Spėjus, pasukau kelio pas partizanus.

52.07.10

/Iš Putino atsiminimų/

:::

R U S K I A I...

Ausčiaus sodyba tarpmišky, tai rugiapūtės pa baigtuvėms pasikviest partizanus vargo nebuvo. Dne saulei nenusileidus, jų šeši ir atskubėjo su tikt talkininkų.

Ramu. Oinklus palikę gryčioj, išėjo prie šulinuo apsiprausti. Už klojimo pasigirdus žinganiams

partizanas taria, kad grįžta talkininkai. Jų pasitikt nuskubėjęs Udrai su Volunge, išvydus "talkininkus" jų dvasia šaukė:

- Ar griausmas juos atnešė?... Raskiai!...

- Vyrai, tai laiku pataiket! - partizanai partizansis palikę, ruskius pirmi sveikina: - bus mergyčių, išgėrimo!

Dvis' atsivedant pulką, keturi prie šulinio apmirt nespėjo, - jei jau aniems geri, nedraugais ir šitiem negali būti!

Alasas, trukšmas: vieni ruskius tempia į vidų, kiti, painiodamiesi po kojų, sulauko, o tuo laiku Maras merkia šeimininkei susidoroti su ginklais. Į vidų sugriuvus ir vėl gražu: vieniems bepuldinė jant užkandos, antriems, po Anykščių šilėli, per dien troškus, kuo gerklę praplauti, ruskiai ruskiais ir palieka - vieni. Dėl to jų vyresnysis net pykterti, šeimininkes rusiškai teiraujas:

- Tai kur gi tavo talkininkai?

- Rūgius piauna, - ana atsako lietuviškai.

- O šitie?

- Kokie šitie?

- Kur mus atsivedė?

- Tai tau, gražiausias, jie nežino. net to, kas juos vedžioja, - stebis moteriškė.

- Tai tu jų nepažįsti, - ruskis išsigąsta.

- Tiek, kiek ir jūs, - atsako rami.

- Laimė, kad su mumis nebuvo lietuviško šuns, - tik gerai apsidairęs, vyresnysis atsidaduso. Kai tarp savęs pasitarus, jis į dangų akis pakėlė, Ausšiuvi nė išgirdo: - jeigu po šio neikliusim, tai tikėsiu ir aš, kad yra Dievas...

Išeinant vyresnysis geros šeimininkės mandagiai prašė:

- Matuska, tylėk ir tu! Aniems, - rodydamas į ilgas rubeškas, - tik po dešimt metų gresia kalėjimo. O man... aš - vyresnis.

Gal gi lietuvė netiki Dievą. Gražiai paprašyta, man netylėjo tik anuos paleidus parduot batus,

kaip reik išgert ir grįžti savus kolchozus.

1952 m. rudenį

Užr. Aušrius

ATOMO BOMBA

Edka miešcionis, o Jytis net į Berlyną ant ne-
baltos išvadotojų ijojės, po kurio tai kaizerio
varinim akim savo šlubę pasigėmė. Abu jauni begydy
dami ne žydu gimusį partizaną net ir nepajuto, kai
juos užpuolė žiema tik po lentytėm, ant kurių buvo
numesta kukšta šieno. Tik šaltis ne iš karto išgąz
dino. Gal būt jo ir neišsigandę, jeigu ruskiai nebū
tų pradėję siaust kaimyno, kurio žmona nemokėjo ei
ti žingine. Taigi va, kai besilausdami išvydo per
kalnelį riščia pasinešusia, tai ir pasileido į- tą
pusę, į kur padais nušibavo vyžai.

Pateikius ruskiam į kiemą, kur po lentytėm nuo
šalčio nedrebėjo Edka su Jyčiu, pradėjo drebt tik
tada, kai išvydo, jog niekuo nekaltus užbadys. Visa
laimė, kad ana bėgūnė tuo laiku, kai ruskiai atki-
šę durtuvus taikė per sieną perdurt ir lenteles,
iš kaimyno pradėjo dulkėt į namus. Tik, kas bėga ru-
skiam nušivijus, abu pamatė, kad taip drebant ne-
reiks nei ruskių, - neužbadyti sušals. Tik to sau ne
geisdami, abu smagus pašveitė per kalnus.

Sustojo pasiklaust, kur čina tik Panevėžio elek-
traf nušvietus jiems kelią.

- Kur?- pirmas, kaip putianė žiedais ir uogom
baltas raudonas prasitarė Jytis.

- Aha!- kaip nieurį naktis susiraukė Edka.

- Ir iš širdies susišnekėjus, pasuko pas Kudkudakt.

- Ką gi, kad ar tokia, norė jos vyras ir spykoman
nistis, negi išduos namus pelenamė- pilau žinginiu
skeldami prie tikelo, guodės.

Priėmė. Po gridimis, kur buvo pilami burokėliai
nutarus bunkerį būsiant, su džiugumu užkerkino:

- Jei ruskiai kratys, burokėliais apsidėsit ir

neras.

- O čia gi kas?-anai bangus susivelusis skieiu turim, jos valia atkišęs piršta į dėžutę su baltiniais gieda.

- Dėdyt, atomo bombą?-net ir juokų metu rimtas Edka aiškina:-tereikia ji spustert ir visa tavo namelis išlėks į padangę.

Apsigyvenus viena,kita diena rami.Trečioj dienoj,šeimos galvai susirgus,ana perekšle kvarkš-čia:

- Vyreliai,leiskit nors aviečių lazdu parai -nešti.

Ir,kas per kalba nelaisim Bičiuliai,tai eik,kur nori,nors ir pasikark,bi mums šiltos vietelės neišnestai.

Išleista sugrįžo pavakariais.Sugulus,į vidų suleido ir ruskius.Girdim,genis kalba:

- Vyrai,paimt du nesunku.Ale jie turi atomo bombų.Pašėai mačiau.Tereikia ji spustert ir su visu nameliu net ir jūs išlėkait į patal.

Nebaigė.Kaip prieš nelaimę,pirmai sugiedojus jei,baubdami ruskiai paskui aną iš grydytės išai grado.

Kegi,kad ir prieš savo valią,kad ir nenorint,Edkai su Jyčiu teko veltis į kautynes.Jos ir prašidėjo,kai ruskiai,atsitraukę bent kilometrą nuo atomo bombos,pradėjo iš mocių,kulkoavaidžių į pirkutę virint.

Pirmas,nusitaikęs iš automato, ^{Jytis} paleido seri -jė į tą gražuoli,kuris čia pat,už tvaro sąsparos,nuo atomo bombos slėpės.Po jos pasirodė,kad iš už kilometro šaudė tik beilėsnieji.Pagrindinės jėgos,apgulusios pirkutę,taip tvokaterėjo į automato seriją,kad po ugnies,jį užvedus,visas ragelis ir išterške.

Po sio į taikinį šaudė vienas Edka.Jyčiui tepalaikant ugnį,kad,ko gero,ruskiai savo nosių ne pradėtų kisti pro langus,prisėjo ir burokėliai išsikelti iš bunkerio.Jie ne tik pavadavo granatas,mėtant juos išmusus langus,nuo parako dūmų

pradėjo vėdintis ir kambario oras.

Po trijų valandų partizanams keutis pabodo. Susėdo abu prie pečiuko, pasimeldė, parūké ir tarė:

- Tai ką dabar darysime? - klausia Jytis.

- Žiūrėsim, ką jie darys, - atsako Edka.

Ilgai žiūrėti neteko. Ilgai žiūrėti iš Pajuos tės su plačiausia barzda burliokas, išgiręs šaudant, savo pačiam sako:

- Žnačit bojuj!

"Plačiai nusižiovėvus ir dar koks" ištikimas tėvynės sūnus skubėjo į pagalbą laiku, štai Edka taikė pešlūdyti stačią. Prie stačio prisistatė su barzda, pataikė iš vieno šūvio: burliokui į barzdę, o Edka stačiam į pasūį.

Drąsiausiems iš drąsiausių kritus, partizanai vėl prie pečiuko prisėdo. Negalėdami suprast kada čia bus koks galas, vėl norėjo pasitarti, bet nauju šturmu pradėjus pulti, pečiukas, už kurio partizanai sėdėjo, neatlaikęs smūgio, linko, sviro iki visai suknežintas sugriuvo. Palikus be uždan gos, Jytis pritapė ant lango. Nužiūrėjęs, kai, jį pamatęs ruskis, prigūbė ant žemės kaip negyvas, striktelejo ir per jį nuraitė kojas į mišką. Į apsimetėli nešovė ir Edka. Apsisprendęs pasėkti Jyčiu, nutarė per gyvą šokti.

Išsausus neišvokiama tvirtovę užėmė panaudoję tradicinį "urą". Po to, atomo bomba padėjo į roges ant patiesto burlioko, išliūlėjo į namus.

Grižus, pažvelgęs į savo ištikimiausio draugo plačią atloštą barzdą, visų jų vadas tarė:

- Gerai draugai, kad tik pūšinti jūsų pasiunčiau prieš du partizanus. Jeiigu būčiau pasiuntes visą batalijoną, vistiek pusę išsaudė, anie būtų pabėgę.

1952 m. ruduo

Iš Edkos pasakojimų užrašė Atka

VIEŠPATIE, KAIP GALI ŽMOGUS IŠPROTĖTI?

Petraitis išėjo iš valsčiaus į staigą labai įtūžęs. Ten jis buvo išpėtas, kad per dvi dienas apsimokėtų aštuonis tūkstančius rublių mokesčių ir skubintųsi stoti į kolchozą, o jei ne, tai atsidursias ten, kur baltos meškos gyvena.

- Aštuoni tūkstančiai už aštuonis hektarus? Ir per dvi dienas? - keikėsi jis patylomis: - Kilpa ant kaklo. Baigta. Važiuojam kolchožan.. O kas paskui? Paskui badas lazda ir terba.

Iš įtūžimo jam tiesiog norejosi padaryti kokią piktą pokštą.

Taip besidamas ir tylomis besikeikdamas, jis išgirdo kažką balsiai saukiant. Pasveigė ir pamatė ant purvino šaligatvio sėdintį žmogų su kariška palaidine. Žmogus buvo be abiejų kojų. Ant jo kariskos palaidinės kabėjo keli medaliai. Jis mostagavo rankomis ir balsiai saukė:

- Broliai! Pasigailėkit, praukokit tarybiniam kariui. Už brangią tarybų tėvynę, už Staliną myliamiausią šaunių kariškių kojų netekau. Broliai, tai aš vokiškus fašistus triuškinsiu. Broliai, tai aš jums laisvę iškovojau. Štai jūs laisvi, štai tarybų saulė jums šviečia, štai tėvo Stalino rūpes - tis jus globoja. Broliai, jūs laimingi, jūs džiaugitės! Tai nepamirškite ir manęs, kuris turiu laimės didžiojo Stalino kariu vadintis.

Taip ir panašiai be perstojo jis šūkavo praeinantiems žmonėms. Petraitis, klausydamas tų jo liūdnųjų, dar labiau įtūžo.

- Kas tai per beprotis? - vienas sau jis pagalvojo: - O gal tik apsimeta? Bet kam apsimesti? Juk jei prašytų kaip žmogus, tai publika jo, iš tikrųjų pasigailėtų. Reikės jį užkalbinti ir paklausti, ko jis šia kvailiuoja.

Petraitis kurį laiką paslankioje gatve, klausydamasis tų nesibaigiančių tarybinio gyvenimo liūdnųjų, kuris srovėmis plūdo iš bekojo elgetos II

pu, ir laukdamas patogaus momento ji užkalbinti. Nutaikęs minutę, kai niekas arti neėjo gatve, jis prisitartinio prie invalido ir tarė:

- Klausyk, broliau, ar tu, iš tikrųjų, esi kvailas, ar tik tokį vaidini? Jei tau Stalinas toks geras, tai ko šia sėdi su lazdomis ant purvino šaligatvio? O jei apsimeti, tai kvailai darai. Tu daug daugiau laimėtum, jei tų kvailysčių šisapie Staliną netratinsi...

Elgeta pasiziūrėjo į ją niauriom akim ir staiga abiem renkom stvėrė jam už kojų ir klaičiai ėmė saukti:

-- Milicija! Milicija!

Petraitis, nieko panašaus nesitikejęs, net krūp telejo, bet greitai išsiplėšė iš elgetos glėbio ir leidosi tolyn. Iš paskos ji lydėjo klaičius saukamas:

- Daikykit buožę! Liaudies priešą! Fašistą! Milicija! Milicija! Milicija!

Tik gera gala nubėgęs, kai jau nebesigirdėjo medaliuotojo elgeros saukimų, Petraitis sustojo atsikvėpti ir tarė sau patylom, kraipydamas galva:

- Sakytiau sapnas... Bet kad, iš tikrųjų, gi buvo. Štai net kelnes prakeiktas ubagas sudraskė.

Paskui jis nusisplovė ir ko ne balsiai pašakė:

- Viespatie, kaip gali žmogus išprotėti!

1952m. Žiema

NETGI KELSI SIJONA IR DAR DAVATKAI...

Ir šį kartą jau rimtai nutariame stinti iš stribukų ginkas ir kitą karinį turtą. Germane ir taliainkų, kurie steigėbena net porą kulkosvaidžių.

Kadangi vienas kito gerai nepažįstam, o be to ir valdžia pažnytkaimyje tankiau rasti, mes suku iškrešti kelio link greičiukų, o apie kiekviens

is jų sodelis ar daržas su tvartais. Taigi nu-
tarta šiti dieną.

Študent dairomas apie bažnytkaimį, kad kuris
is pareigūnų be mūsų zinios neišvažiuotų į tur-
gų.

Prasaus ir bažnytkaimyje. Vienas kitą seriję
į valsisiaus bei milicijos būstinę paleidus, pa-
kui sproguusias granatas ir keli partizanai pro
langą ir viduje. Deja. Viskas suslėpta. Viduje nei
ginklų nei žmonių. Visos gryčiukės tuščios nuo
tų, ko mums reikia. Tik anų pačios drebedamos žeg
nojasi, kaip piktosioms dvasioms jas puolant. Pas
seniūną trys vyrai, jis pats dreba ketvirtas. Se-
niūnas nespeja gerai ir ginklo paslėti.

- Na ir puikus karabinas. Dar ir su Gedimino
stulpais, tai jau tik ne pas bolševiką jam vieta.-
džiaugiasi Topilis radiniu.

- O jūs kas būsit?- užklausia Topilis svečių.

- Mes...mes...ot is anų trobų ūkininkai. Atė-
jom pas seniūną prašyti, kad navarytų pastodžių,
o leistų važiuoti į turgų, - aiškinasi vyrai.

- Galit važiuoti į turgų, nes seniūnas ir pats
šiandien bus užimtas, - patikėjęs vyrų teisinimu
si, - leidžia Topilis.

Seniūnas klusniai seka paskui partizanus.

- Na, ir juokinga ta tavo valdžia, - kalbina se-
niūną partizanai: - Nei dieną nei naktį jos nega-
lima rasti. O į turgų tikrai, rodo, neišvažiuo.

Padrāsėjęs seniūnas tik dabar pasako teisybę:
pas jį buvo milicijos viršininkas, jo pavaduoto-
jas ir vykdomojo komiteto pirmininkas.

Tenka grįžti ir vėl ieškoti. Anie, pastebėję
grįžtančius, ir vėl kur katras. Nejaugi visą bažnyt
kaimį virvę apjuosi. O ar jie vilkai, kad ir pro
virvę bijotų listi. Visgi pora beglių papuola. Jai
gu jau bėga ir dar nori ginklų išsinešti, - kal-
ti. O greičiausiai tai jie ir nežinojo, kad šiuo
kartu buvo nutarta iš jų atimti tik ginklus, o
pakeisti kitu tik milicijos viršininke, nes sis
visiems jau buvo įkyrėjęs. Bet tam jis ir virši-
ninkas, kad geriau mokėtų slėptis, kur jį rasi.

Laimikis ir ši kartą menkas-keli šautavėliai.
Tenka tenkintis ir tu.

Tria vėliau grįžtančius užkalbina burliokas
leitenantas. Kadangi jis buvo neva prievolių rei-
kalais, tai buvo nutarta jo nekibinti. Kai jo ne-
liečiam, tai jis surikęs "lazite aružija", palei -
džia mums po koju ilge seriją ir pats kaip kampa
ras išgaruoja.

- Na, ir kvailas burliokas, - visuomet linksmas
Sėrunas juokauja: - Mes ginklų ir dieną su žiburiu
ieskom, o jis liepia padėti.

Trečiąją kartą grįžti į baznytkaimį ir rausti
po gryčiukes nebebuvo noro, tai patasukė į mišką.
Tik vėliau teko išgirsti valdžią džiaugiantis,
kaip vieną iš jų davatkėlė paslėpė kamine, kitą..
po sijonų. Ir kaip juos rasi, nejaugi kelsi sijoną
ir dar davatkai.

1952m. rudenį

Iš Vaivykio atsiminimų

::

-----0000000-----

-----0000000-----

T U R I N Y S

	Pel.
1. Leidejų žodiai	1
2. Vyturėlis	Džiaugsmo diena..... 3
3. K.Vaidotas	Belaisvis..... 5
4. Bitė	Liepos pirmoji..... 8
5. Uosis	Gyvybė mirties šešely..12
6. Vaivykis	Ligoninėje..... 14
7. Putinas	Parodė kelis.....20
8. Aušrius	Ruskliai..... 23
9. Atka	Atomo bomba..... 25
10. K.Vaidotas	Viespatie, kaip gali žmogus išprotėti.....28
11. Vaivykis	Negi kelsi sijoną ir dar davatkal..... 29

---000000---